

НОВ ПОГЛЕД ВЪРХУ УСВОЯВАНЕТО НА ВТОРИ ЧУЖД ЕЗИК В РАМКИТЕ НА СЛАВЯНСКИЯ КУЛТУРНО-ЕЗИКОВ СЪЮЗ

Цвета Луизова-Хорева

Университет по хранителни технологии – Пловдив (България)

Монографията на Милена Стойкова „Славянский культурно-языковой союз и усвоение благоприятного языка“ (Stojkova, 2026) представлява многопластово и дълбочинно теоретично изследване със собствен терминологичен апарат, нови тези, въведени аксиоми и доказани теореми, с прецизни хоризонтални и вертикални срезове, със собствена методология и категорични обобщения. В тази книга може задочно да се спори с цитираните изследователи, но не и с автора – текстът не го позволява – дотолкова той е цялостен, изчерпателен, *словесно-картинно* убедителен и завършен. Този текст е жив организъм с лице, телосложение и характер. Като такъв, той ще се развива, но само ако авторът пожелае. Със сигурност, компетентният читател би могъл да има съмнения, да не е съгласен, да спори, защото изведените тези и професионални внушения почиват на немалкия във времето и пространството преподавателски и изследователски опит на авторката.

Емоцията и/или експресията на изказа в **Пролога** (съзнателно или не) ни спестява информацията за научната дълбочинност и теоретичната многоизмерност на текста, с който ни предстои да се запознаем. Обемът не е нарочно преследван, например за да балансира качеството, напротив – той не е недостатък, а доказателство за професионалния перфекционизъм на изследователя, стремящ се да представи всички гледни точки, за да може новата, изведена от него, гледна точка да е максимално убедителна и теоретично обоснована. Предлаганото монографично изследване убедително демонстрира

*Славянский культурно-языковой союз
и усвоение благоприятного языка*

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО „ПАИСИЯ ХИЛЕНДАРСКИ“

тезата, че днес теоретико-приложното изследване може да бъде модерно, без псевдоавангардизми и ерзац експерименталности. Авторката споделя професионалното си убеждение за ценността на идеите, теоретичните постановки, постулати, тезиси и цитирани в труда ѝ мисли на нейните Учители в науката, заложили като теоретико-приложен фундамент в работата ѝ: изследователска, научна, преподавателска, обучителна, наставническа.

Текстът не се постига отведнъж, подобно на мисълта на Иван Куцаров: „Езикознанието не зависи от политиката, затова е и ядрото на филологията“ (Kutsarov, 2015, pp. 18 – 22), но се чете със същото удоволствие от изведените обобщения, новоразбирания и нововъведения върху познат на пръв поглед изследователски материал, с което се чете Виталий Г. Костомаров, Боголюб Станкович, Шалва Амонашвили, И. Ю. Шехтер, К. Д. Ушинский, Владимир. И. Аннушкин, Татьяна В. Черниговская, на които авторката се позовава в съжденията и обобщенията си.

Представеният изследователски труд задава висока мяра за качество на подобен тип научно изследване още в **Пролога**, защото не само удовлетворява критериите за яснота, прецизност и компетентност при определяне обекта и предмета на изследването, формулирането на целите, задачите, методите, актуалността, научния принос и практическото значение, но ги надвишава със стилизиран изказ на опитен изследовател, колега езиковед, който не се колебае, тъй като без професионални съмнения е открил верния път и смело и амбициозно го следва без отклонения и компромиси. **Обектът/предметът на изследването** е представен в пределно възможни теоретични ракурси в търсене на необходимия, правилния работен термин за разглежданото езиково явление. Авторът на изследването е в постоянна комуникация с читателя: предвижда въпросите и съмненията му, при подозрение за неяснота или неточност във формулировката на критерий, признак и т.н. същият се изяснява в скоби или, както казахме, в бележка под линия – характерна особеност в изложението. „Бележките под линия“ са пълноценна и необходима част от изложението, рамките на което са тесни за изследователската мисъл.

Едно от най-ценните предимства на работата е качествено аргументираното оспорване на мнения на изследователи с предлагане на не по-малко мотивирана собствена теза. Книгата респектира с многопластовостта на анализите, прецизните хоризонтални и вертикални срезове, с уместните компетентни забележки и допълнения при представяне на теоретичните постановки във всяка от частите – достатъчно самостоятелни и изчерпателни, за да бъдат обособени поотделно, при желание на авторката, в академична теоретико-приложна интердисциплинарна студия за бакалавърски и магистърски програми с изучаване на славянски езици, както и за чужди студенти, обучаващи се в програми за учебна мобилност.

Изложението е композирано в **7 тематични части** със самостоятелна цялост и ценност, наречени **Очерци**, с фокусирани **обект** и **предмет** на анализ, със задължителното, обговорено още в **Пролога**, цитиране в оригинал, с последващо (при необходимост) съответствие на езика на изложението, напр. Иван Куцаров, Боголюб Станкович, Иван Чобанов, Розалия Александрова, Огнян Сапарев. Цитирането в оригинал е аксиома и константа за настоящия текст, изтъкнато като необходимост, подчинена на заглавието и тематиката и зададена от Иван Куцаров и Боголюб Станкович в трудовете им за славянските езици и култури. **Приложението** (Stojkova, 2026, pp. 202 – 238) изпълнява всички задачи, произтичащи от значенията в лексикографското му тълкуване: като продължение на основния текст, с конкретни действия на реализация на изказаните практико-теоретични тези, богато илюстрирани с реални експерпирани оригинални текстове, обобщени с авторовото нововъведено обобщаващо понятие за използването им в учебителна среда.

В тезисен аспект **теоретико-приложната евристичност** на монографията може да бъде определена в няколко пункта: **1.** В славянската културна и езикова среда следва да се говори за усвояване, преподаване на инославянски, а не чужд език (Stankovich, 2010). Въвежда се понятието „благоприобретенный язык“ като приложимо за такива практики. **2.** В логична последователност е изказана потребността от последващо разработване на методика на преподаването на чуждия славянски език в славянска културна и езикова среда като самостоятелна дисциплина в матрицата на методиката на чуждоезиковото обучение: развиване и осъществяване на предложената от Боголюб Станкович идея за методика на преподаването на руски език като първи инославянски, с последователно усвояване на втори, трети инославянски език (Stojkova, 2026, pp.128 – 134). **3.** Развива се в работна хипотеза идеята за понятието „славянски културно-езиков съюз“ (по Виталий Г. Костомаров) (Stojkova, 2026, pp. 135 – 158), определящо общата славянска културно-езикова матрица, чието ядро е духовността, в която се осъществява усвояването на инославянската култура чрез усвояването на инославянския език. **4.** В славянската културна и езикова среда следва да се усвоява чужд инославянски език така, както се усвоява родният език: мислене и осмисляне на усвоявания така, както на собствения, с прилагане на емоционално-смысловия подход на И. Ю. Шехтер, разработен и прилаган в обучението по чужд език (Stojkova, 2026, pp. 80 – 87), на основата на хуманно-личностната педагогика на Шалва А. Амонашвили, с поглед върху традициите на К. Д. Ушинский и В. А. Сухомлинский (Stojkova, 2026, pp. 64 – 79). **5.** За основна учебителна единица се приема оригиналният, или автентичен, текст в смисъла и предназначението му в културологията, според която за аксиома се приема текстът да е всичко, създадено от човека: картини, здания, интериор, облекло, ритуали, книги, ръкописи и т.н. Именно в семиотичното поле на езика на културата се наблюдава количественото нат-

рупване на информация и качествено ѝ оформяне в текст. Текстът, възприет и възприеман като явление на културата, играе основополагаща роля в процеса на чуждоезиковото обучение (от A0 до C2): и като учебителна единица, и като изразител на смисъла, свързан с контекста на цялостната култура на изучавания език. Възприемането и осмислянето на текста са неотменен процес и определят смисловата интеграция на текста, като му позволяват „неотЧУЖДено“ да се позиционира в работното поле на изучаването, усвояването, овладяването на неродния, ЧУЖД за обучаващия се, език. Моментът на интеграция на текста е свързан с разкриване на смисъла и контекста. **Постигането на смисъла и контекста на текста е доминанта в обучението по езика** със задължителното създаване, отработване, редактиране, диктуване, преразказване и пр. на текста от обучаващите се „на ръка“, т.е. на лист, с молив, химикал, както и с четенето на глас (Stojkova, 2026, pp. 159 – 200). Впрочем много целесъобразно и правдиво, аргументирано с професионалния опит на авторката, се твърди, че текстът трябва да се използва не само като учебителна единица, но и като средство за засилване на ефективността на овладяване на културата на изучавания език – чужд или роден. 6. За основополагащ фактор се извежда мотивът. Задачата на преподавателя е да предизвиква непрекъснато интереса на обучаващия се – не само в началото на учебителния процес – за изследване, през разбиране и вникване, до приемане на изучаваната чужда култура като своя, културата в най-необятната ѝ същност, чието ядро са менталността и възприемането на живота и света на носителите ѝ. В тази благодатна почва поклъва и разцъфтява при добросъвестно, разнообразно на речеви форми и модели отглеждане дървото на постигането на литературните, музикалните, архитектурните, историческите и т.н. събития и реалии. Безотлагателно и без уговорки и забележки се заявява, че осъществяването на културния диалог, усвояването на културата на изучаемия език, постигането на межкултурното общуване в учебния процес без учебник е възможно, а обучение само с учебник – недостатъчно, в степен до безсмислено. Както е известно, в изискванията за обучение на чужди езици на Европейския съюз по-конкретно, според **Европейската езикова рамка за владене на езиците, основополагаща роля се определя за мотивацията**, която реализира качествено нов подход в организирането, структурирането на учебния процес, в който целта и задачите са чрез интегрирано изучаване на чуждия език и чуждата култура да се усъвършенстват общите и специфичните речеви умения и навици, като така се провежда успешна „невидима“ за учащите се работа по формиране на комуникативно-речева, лингвостилистична, лингвокултурологична, нерядко литературоведска компетентност на усвояващите чуждия език. 7. В монографията лидерското място в **първия Очерк** (pp. 21 – 42) се отрежда на диалога (с читателя, с авторите на цитираните изследвания и трудове) относно същността на професионализма на преподавателя/учителя по чужд език. Днес преподавателят, в това число и

по чужд език, трябва да е адекватен – да притежава и/или да се учи на висока адаптивна способност, гъвкавост, непримирима и неуморна професионална потребност да не изостава от културните еволюции или революции, моделиращи речта на усвояваната чужда култура, и да ги включва в преподавателската си дейност като най-важна потреба. За да е знанието пожелано, а не поневолюно. Защо днес? Адекватността в професионализма е константа векове наред: „Да обучавааш, значи да се учиш двойно“ (Жозеф Жубер) (Stojkova, 2026, p. 183)“.

Както вече беше казано, всеки **Очерк** е самостоен и посветен на един от горепосочените тематични вектори. Централното обединяващо понятие е **критическото мислене**, въз основа на което „проработват“ всички модели и методи. Критическото мислене като конструктивна интелектуална дейност, предполагаща осмислено възприемане на информацията, преработването ѝ в съответствие с определени зададени установки, усвояване на най-ценната ѝ част за достигане на конкретна цел. Критическото мислене – сложният процес, започващ с информация и завършващ с приемане на решение.

Библиографията (pp. 239–255) се състои от: монографии и трудове – 45 бр.; статии в сборници и печатни издания – 63 бр; учебна литература: учебни комплекси, учебни системи, пособия, сборници – 11 бр; учебна литература – 23 бр.; публикации на автора (**М. Стойкова**) на книгата по темата – 21 бр.

Квинтесенцията на изказаното в монографията от авторката се определя от самата нея: „Ученето, в частност обучението по чужд език, трябва да е част от реалния живот: да се подчинява на законите му, да следва и спазва правилата, и даже нарушаването на тези правила. Ако животът е театър, а ние всички сме актьори на сцената, значи, трябва да усвояваме чуждата култура на езика на културата, като играем различни роли: последователно и едновременно – на учащ се и на обучаващ“ (Stojkova, 2026, p. 161).

В комуникативното пространство на рецензирания текст може да се направи следното обобщение с използвани от авторката цитати, сполучливо онагледяващи го и обобщаващи: „**Никога не успях да стана учен, който само чете дебели книги и пише дебели книги**“ (Saparev, 2015, pp. 14 – 17) и „**Речено е, че да овладееш един чужд език, туй е все едно да придобиеш още една душа**“ (Rodev, 1986, p. 56).

ЛИТЕРАТУРА

Куцаров, И. (2015). Езикознанието не зависи от политиката, затова е и ядрото на филологията. В: Бъркалова, П. (съст. и ред.) *Хора на науката. Университетът като убежище на мисълта*, pp. 18 – 22. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“. ISBN 978-619-202-072-9.

- Родев, Ц. (1986) *Бурята*. Изд. „Хр. Г. Данов“, 56.
- Сапарев, О. (2015). Никога не успях да стана учен, който само чете дебели книги и пише дебели книги. В: Бъркалова, П. (съст. и ред.) *Хора на науката. Университетът като убежище на мисълта*, 14 – 17. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“. ISBN 978-619-202-072-9.
- Станкович Б. (2010) Актуальные вопросы изучения и преподавания русского языка как инославянского. В: *Десятый международный симпозиум МАПРЯЛ 2010 Теоретические и методические проблемы русского языка как иностранного в традиционной и корпусной лингвистике. Доклады и сообщения*. Болгария. Велико-Тырново. 8 – 11 апреля 2010 г., 11 – 14.
- Стойкова, М. (2026). *Славянский культурно-языковой союз и усвоение благоприобретенного языка*. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“. 258 с. ISBN 978-619-281-122-8.

REFERENCES

- Kutsarov, I., 2015. Ezikoznaniето ne zavisi ot politikata, zatova e i yadroto na filologiyata. V: Barkalova, P. (sast. i red.) *Hora na naukata. Universitetat kato ubezhishte na misalta*, pp. 18 – 22. Plovdiv: Universitetsko izdatelstvo „Paisiy Hilendarski“. ISBN 978-619-202-072-9.
- Rodev, Ts. (1986) *Buryata*. Izd. „Hr. G. Danov“, r. 56.
- Saparev, O. (2015). Nikoga ne uspyah da stana uchen, koyto samo chete debeli knigi i pishe debeli knigi. V: Barkalova, P. (sast. i red.) *Hora na naukata. Universitetat kato ubezhishte na misalta*, pp. 14 – 17. Plovdiv: Universitetsko izdatelstvo „Paisiy Hilendarski“. ISBN 978-619-202-072-9.
- Stankovich B. (2010) Aktualnye voprosy izucheniya i prepodavaniya russkogo yazyka kak inoslavjanskogo. V: *Desyatyy mezhdunarodnyj simpozium MAPRYAL 2010 Teoreticheskie i metodicheskie problemy russkogo yazyka kak inostrannogo v tradicionnoj i korpusnoj lingvistike. Doklady i soobshcheniya*. Bolgariya. Veliko-Tyrnovo. 8 – 11 aprelya 2010 g., pp. 11 – 14.
- Stojkova, M. (2026). *Slavyanskij kulturno-yazykovoj soyuz i usvoenie blagopriobretennogo yazyka*. Plovdiv: Universitetsko izdatelstvo „Paisij Hilendarski“. 258 s. ISBN 978-619-281-122-8.

**A NEW VIEW ON SECOND LANGUAGE ACQUISITION
WITHIN THE FRAMEWORK
OF THE SLAVIC CULTURAL-LINGUISTIC UNION**

✉ **Dr. Tsveta Luizova-Horeva, Assoc. Prof.**

Scopus ID: 57205127882

University of Food Technologies

Plovdiv, Bulgaria

E-mail: ts_luizova@uft-plovdiv.bg